

ТЕРИТОРІАЛЬНІ (РЕГІОНАЛЬНІ) ПІДСИСТЕМИ

7.1. Правові проблеми розвитку інноваційної інфраструктури на регіональному рівні

Постановка проблеми. В сучасних умовах посилення процесів глобалізації та зростання ролі головних факторів економічного розвитку, нагальними є питання інноваційного розвитку регіону та регіональної інноваційної інфраструктури.

Формування повноцінних регіональних інноваційних систем можливо при умові посилення підтримки інноваційної діяльності в Україні. Тому, слід погодитись, що серед об'єктивних економічних закономірностей розвитку національної інноваційної системи слід виокремити підвищення ролі регіонів і окремих територіальних міжрегіональних комплексів, в зв'язку з цим все більшої актуальності в сучасних умовах набувають питання регіонального розвитку, вирішення яких залежить від ефективності формування та дії регіональних інноваційних систем⁴⁴⁷.

Ефективність інноваційної діяльності будь-яких суб'єктів господарювання безпосередньо залежить від стану розвитку національної інноваційної екосистеми, в той час, як рівень розвитку регіональних інноваційних систем перш за все залежить від стану забезпечення умов щодо регіонального інноваційного розвитку та особливостей певних територій. Підвищена увага до питань інноваційного розвитку регіонів

⁴⁴⁷ Борисов І.В. Особливості розвитку регіональних інноваційних систем. Стратегії розвитку Харківської області на період 2021–2027 років: зб. наук. пр. за матеріалами круглого столу (м. Харків, 23 січня 2020 року) / за ред. С. В. Глібко, Ю. В. Георгієвського. Харків, НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 11. 119 с. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/23.01.2020/Tezy_23_01_2020.pdf.

підтверджує важливість певних регіональних ресурсів щодо стимулювання інноваційних можливостей і конкурентоспроможності відповідних суб'єктів господарювання, у зв'язку з чим важливо підкреслити, що ключовою метою формування регіональної інноваційної системи є сприяння активізації регіональної інноваційної діяльності та підвищення рівня конкурентоспроможності регіону⁴⁴⁸.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню питань функціонування національної та регіональних інноваційних систем а також питань розвитку і діяльності інноваційної інфраструктури та її відповідних складових присвячені наукові праці С. В. Глібка⁴⁴⁹, О. В. Розгон⁴⁵⁰, А. М. Любчич⁴⁵¹, О. М. Давидюка⁴⁵², Ю. Є. Атаманової⁴⁵³, В. В. Малойван⁴⁵⁴.

Метою дослідження є проведення комплексного аналізу проблем побудови та функціонування регіональної інноваційної інфраструктури на сучасному етапі розбудови національної інноваційної системи.

Методологія дослідження. ґрунтується на системно-структурному, формально-юридичному та порівняльно-правовому методах. Оперування системно-структурним методом сприяло структуруванню основних проблем функціонування регіональної інноваційної системи. Формально-юридичний метод обрано при встановленні змісту окремих приписів законодавства – в основному щодо функціонування національної інно-

⁴⁴⁸ Учасники національної інноваційної системи: інституційно-функціональний аналіз в праві: монографія / за заг. ред. С. В. Глібка, Ю. В. Георгієвського. Харків: Право, 2018. С. 14. 270 с. URL: <https://r.org.ua/arcndipzihives/6354>.

⁴⁴⁹ Глібка С. В. Правове регулювання діяльності наукового парку як суб'єкта національної інноваційної системи. Право та інновації. 2017. № 4 (20). URL: <http://pti.org.ua/index.php/ndipzir/issue/view/20>.

⁴⁵⁰ Розгон О.В. Фізичні особи, які безпосередньо беруть участь у створенні, трансфері та застосуванні технологій та/або їх складових. Право та інновації. 2020. N 1 (29). URL: <http://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/602/535>.

⁴⁵¹ Любчич А.М. Фінансування суб'єктів інноваційної інфраструктури в національному та зарубіжному законодавстві: порівняльна характеристика. Право та інновації. 2019. № 3 (27). URL: <http://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/549/498>.

⁴⁵² Давидюк О.М. Проблеми правового забезпечення відносин пов'язаних із обігом технологій в Україні та господарсько-правові засоби їх вирішення. Право та інновації. 2018. №2 (22). URL: <http://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/377/327>.

⁴⁵³ Атаманова Ю. Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави : монографія. Харків: ФІНН, 2008. 424 с.

⁴⁵⁴ Малойван В. В. Інноваційна інфраструктура: методологічні засади правового регулювання. Право і інновації. 2015. № 2 (10). URL: <http://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/281/221>.

ваційної інфраструктури та її складових. Порівняльно-правовий метод став у нагоді для співставлення правових норм чинного законодавства України щодо функціонування регіональної інноваційної системи.

Зміст дослідження. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV⁴⁵⁵ визначає інноваційну інфраструктуру як сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо). Концепція розвитку національної інноваційної системи, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.06. 2009 р. N 680-р⁴⁵⁶, визначає складові інноваційної інфраструктури. Так, національна інноваційна система включає підсистему інноваційної інфраструктури, що складається з виробничо-технологічної, фінансової, інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової складової, а також з технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів та інноваційних структур інших типів; інформаційних мереж науково-технічної інформації, експертно-консалтингових та інжинірингових фірм, інституційних державних та приватних інвесторів.

Слід погодитись, що інноваційну інфраструктуру утворюють сукупність підприємств, організацій, установ, їхніх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, наукові, виробничі, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні, з питань трансферу технологій тощо). Основними елементами інноваційної інфраструктури є державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії і фонди, зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси), технологічні парки (технопарки), інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві), інкубатори (інноваційні, технологічні, інноваційного бізнесу), консалтингові (консультаційні) фірми тощо⁴⁵⁷.

⁴⁵⁵ Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

⁴⁵⁶ Концепція розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>.

⁴⁵⁷ Т. В. Гринько Формування інноваційної інфраструктури України як основа активізації інноваційної діяльності підприємств. URL: http://vlp.com.ua/files/69_1.pdf.

Нині чинна Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385⁴⁵⁸, визначає основний вектор розвитку регіонів та встановлює інтегрований підхід до формування і реалізації державної регіональної політики, який передбачатиме поєднання таких складових частин: 1) підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів шляхом оптимізації і диверсифікації структури економіки, забезпечення ефективної спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу; 2) досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, розвиток міжрегіонального співробітництва, запобігання поглибленню соціально-економічних диспропорцій; 3) застосування єдиних підходів до формування і реалізації політики регіонального розвитку, створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави і регіонів, оптимізація системи територіальної організації влади. Також Стратегія визначає завдання та інструменти для розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища. Також Стратегія в рамках підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів передбачає підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів у тому числі шляхом удосконалення регіональної інвестиційно-інноваційної інфраструктури; формування сприятливого інвестиційного клімату та розвитку науково-інноваційного співробітництва державного та недержавного сектору науки, вищих навчальних закладів і наукових установ з реальним сектором економіки.

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, першочерговими завданнями нової регіональної політики визначає прискорення економічного зростання регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу, створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення, створення умов для повернення на батьківщину трудових мігрантів.

⁴⁵⁸ Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

Серед основних проблемних тенденцій щодо забезпечення належного рівню регіонального інноваційного розвитку Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки виділяє наступні⁴⁵⁹:

- наявність орієнтації регіональної економіки переважно на сировинні галузі, зниження темпів впровадження інноваційних видів продукції, низька підприємницька активність населення;
- наявність низького рівню конкурентоспроможності регіонів (через непродуктивну регіональну економіку більшості регіонів; низький рівень регіонального інноваційного розвитку; невідповідність рівня освіти потребам ринку праці; низьку мобільність населення, низький рівень цифровізації регіонів та цифрової обізнаності; низький рівень підприємницької активності серед населення; невідповідність існуючого рівня розвитку інфраструктури до потреб економіки та населення регіонів та країни в цілому).

Крім того, в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки запроваджено нові методи до забезпечення сприяння впровадженню інновацій та зростанню технологічного рівня регіональної економіки, підтримки інноваційних підприємств та стартапів (в рамках оперативної цілі №4), до яких віднесено: сприяння переоснащенню виробництв на базі сучасних технологій та зниження техногенного навантаження на регіональні екосистеми; розроблення та впровадження дієвого механізму підтримки стартап-компаній; сприяння утворенню та підтримці існуючих бізнес-інкубаторів, які розробляють та впроваджують інновації на початковій стадії їх розвитку, інноваційних кластерів, центрів трансферу технологій; сприяння розвитку регіональних систем інноваційної інфраструктури.

Також в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки запроваджено нові підходи до державної регіональної політики у новому плановому періоді, а саме: перехід до територіально спрямованої політики розвитку на основі стимулювання використання власного потенціалу територій, надання підтримки окремим територіям, що характеризуються особливими проблемами соціально-економічного розвитку, високим історико-культурним потенціалом, екологічними умовами та потребами охорони навколишнього природного середовища.

⁴⁵⁹ Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

Варто підкреслити, що Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки виокремлює пріоритети регіонального розвитку на період до 2027 року, якими є: розвиток економічної, інфраструктурної, соціально-культурної зв'язаності та інтегрованості на національному, регіональному та місцевому рівні; прискорення економічного зростання регіонів; підвищення якості та забезпечення доступності для населення послуг, зокрема на засадах цифровізації; охорона культурної спадщини.

В свою чергу, Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, яку схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р, визначає, що серед основних бар'єрів для розвитку інновацій в Україні є: недосконалість інституцій, зокрема політичного, регуляторного та бізнес-середовища; слабко розвинута інфраструктура, у тому числі інноваційна та встановлює, що з метою налагодження зв'язків українських інноваторів з партнерами (представниками бізнесу та держави), потенційно заінтересованих у комерціалізації їх інновацій, важливим є запровадження моніторингу запиту бізнесу на інноваційні рішення існуючих проблем та започаткування пілотних проєктів із створення елементів інноваційної інфраструктури (зокрема інноваційних кластерів, центрів трансферу технологій, технологічних платформ, бізнес-інкубаторів та акселераторів) та поширення позитивного досвіду на всі регіони України⁴⁶⁰.

Таким чином, вищевказані основні стратегічні документи окреслюють основні проблемні тенденції щодо розвитку національної інноваційної системи та її складових і планують можливі шляхи їх вирішення.

Враховуючи вищезазначене, слід визначити основні групи недоліків (проблем) сучасного стану розвитку інноваційної інфраструктури регіонів:

- *Проблеми щодо процесу формування регіональної інноваційної інфраструктури*

Правильно відмічається, що недоліком в функціонуванні та розвитку сучасної інноваційної інфраструктури регіону є безсистемність та непослідовність в формуванні на державному рівні⁴⁶¹, тобто, саме в формуванні та розвитку регіональної інноваційної інфраструктури. Цей

⁴⁶⁰ Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>.

⁴⁶¹ Романко О. П. Управлінська інфраструктура регіону інноваційно-інвестиційного орієнтування. Ефективна економіка. 2017. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5571>.

фактор є стримуючим щодо розбудови та сталого розвитку регіональної інноваційної системи в цілому.

Безсистемність розвитку інноваційної інфраструктури має прояв безпосередньо у тому, що у певних областях окремі елементи інноваційної інфраструктури є більш розвиненими порівняно з іншими регіонами.

• *Проблеми щодо нормативно-правового забезпечення*

Для забезпечення сталої динаміки інноваційного потенціалу регіонів України важливою правовою проблемою також є недостатня нормативно-правова урегульованість питань розвитку інноваційної інфраструктури регіону та недосконале інституційно-правове забезпечення регіонального розвитку. Тому необхідність формування адекватної сучасним регіональним запитам нормативно-правової бази, забезпечення її безумовного виконання, створення та у регіонах об'єктів інноваційної інфраструктури, розбудова розвинутої інноваційної інфраструктури.

Тобто, створення і функціонування розвинутої інноваційної інфраструктури на регіональному рівні вимагає вдосконалення інституційно-правового забезпечення регіонального розвитку, що передбачає існування ефективного механізму правого регулювання та прийняття відповідних нормативних рішень в тому числі і на регіональному рівні. Гарантом сталого розвитку регіонів країни та стимулювання розвитку їх інноваційного потенціалу має бути розробка нової методології щодо забезпечення належного формування цього потенціалу з урахуванням соціально-економічних та інноваційних потреб регіонів на сучасному етапі, створення типової для всіх регіонів та адміністративно-територіальних одиниць системи суб'єктів інноваційної інфраструктури.

В рамках визначеного напрямку необхідна реалізація відповідних заходів щодо розробки та впровадження нормативно-правових актів та національних і регіональних програм економічного розвитку та комплексу заходів стимулюючого впливу відносно підвищення конкурентоспроможності регіонів. При цьому, побудова державної регіональної економічної політики повинна здійснюватися з урахуванням диспропорції галузевої структури більшості регіональних господарських комплексів, низького рівню економічної ефективності, наявності диференціації між регіонами в рівнях соціально-економічного розвитку та певних особливостей щодо розбудови регіональної інноваційної системи та відповідної інфраструктури.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку національної інноваційної системи ключовим завданням, яке потребує першочергового ви-

рішення повинно бути законодавче врегулювання діяльності суб'єктів інноваційної інфраструктури, в тому числі державної підтримки елементів інноваційної інфраструктури та суб'єктів господарювання, що провадять інноваційну діяльність.

Вищевказане свідчить про необхідність комплексного аналізу визначених питань і пошуку напрямків здійснення модернізації середовища розвитку інноваційної інфраструктури України та удосконалення відповідного інституційного забезпечення. При цьому потрібно врегулювати прогалини, які існують у чинному законодавстві щодо створення та функціонування певних елементів інноваційної інфраструктури шляхом розробки відповідних законодавчих пропозицій.

• *Проблеми щодо державної та регіональної підтримки (забезпечення) створення та розвитку інноваційної інфраструктури та відповідного фінансування*

Державне регулювання інноваційної діяльності згідно норм Закону України «Про інноваційну діяльність» здійснюється шляхом: визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм; створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності; захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності; фінансової підтримки виконання інноваційних проектів; стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів; встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності; підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури⁴⁶².

Важливим в рамках окресленої проблематики є стимулювання формування та розвитку інноваційного потенціалу, реалізація на державному рівні заходів щодо посилення інноваційного забезпечення та підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів з врахуванням особливостей їх соціально-економічного рівня розвитку та формування ефективною нормативно-правової бази.

Вирішення зазначених щодо низького рівню фінансування елементів інноваційної інфраструктури регіону вимагає вдосконалення формування інноваційної інфраструктури розвитку регіонів держави,

⁴⁶² Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

ключовим орієнтиром якого має стати забезпечення рівних можливостей для кожного із них з урахуванням відповідних потреб та існуючого потенціалу, розробка програм підтримки регіонів із низьким рівнем використання інноваційного потенціалу.

Перехід до територіально спрямованої політики розвитку на основі стимулювання використання власного потенціалу територій та надання підтримки певним територіям повинен забезпечуватися відповідними методами та засобами фінансової підтримки інноваційних структур у регіоні при формуванні максимально вигідних умов доступу підприємств до фінансового капіталу, залучення до фінансування суб'єктів малого підприємництва максимально можливих коштів фінансово-кредитних установ.

Першочергові напрями покращення фінансового забезпечення інноваційної діяльності повинні базуватися на різних джерелах фінансування, зокрема, через державну підтримку: державні замовлення на інноваційні продукти; заохочення фінансових установ до кредитування інноваційних підприємств, зокрема, стимулювання венчурного фінансування; внесенні у стратегічні цілі регіонального розвитку прямих показників досягнення необхідного рівня інноваційної діяльності⁴⁶³.

При цьому, на думку Ю. О. Гриніва ресурсна та фінансова підтримка інноваційного розвитку малих підприємств регіону повинна забезпечуватися за напрямами інвестиційного забезпечення, які включають формування позитивного інвестиційного клімату, збільшення інвестиційного потенціалу, надання пільгового інвестиційного кредиту, впровадження методів прямого та непрямого стимулювання інвестиційної діяльності, що охоплює всі стадії відтворювального процесу і спрямоване на інтеграцію малих суб'єктів господарювання з великими та торговими підприємствами за виробничим спрямуванням, впровадження інновацій та використання інноваційних технологій, що вплине на поліпшення економічної результативності підприємницької діяльності⁴⁶⁴.

⁴⁶³ Внукова Н.М. Стратегічні цілі регіонального розвитку з фінансового забезпечення інноваційного підприємництва. Стратегії розвитку Харківської області на період 2021–2027 років: зб. наук. пр. за матеріалами круглого столу (м. Харків, 23 січня 2020 року) / за ред. С. В. Глібко, Ю. В. Георгієвського. Харків, НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 23. 119 с. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/23.01.2020/Tezy_23_01_2020-6.pdf.

⁴⁶⁴ Гринів Ю.О. Інноваційний розвиток малого підприємництва регіону. дис... канд. екон. наук. Львів, 2016. С. 200. 261 с. URL: <https://mail.google.com/mail/u/3/?pli=1#inbox?projector=1>.

• *Проблеми щодо інформаційного забезпечення розвитку регіональної інноваційної інфраструктури*

Проблеми щодо інформаційного забезпечення розвитку регіональної інноваційної інфраструктури, серед яких відсутність доступної систематизованої інформації щодо розробки новітніх технологій у регіонах, відсутність обліку та відкритості бази з закінченими проектами інноваційного змісту та інші, потребують негайного вирішення, тому що саме інформаційне забезпечення дозволяє задовольняти необхідні для здійснення інноваційної діяльності потреби учасників інноваційного процесу.

Слід погодитись, що першочерговим завданням організації інформаційного забезпечення інноваційної діяльності є формування інформаційних ресурсів, склад яких має бути орієнтований на встановлення інформаційних зв'язків між учасниками (суб'єктами) інноваційної сфери на всіх етапах інноваційного процесу⁴⁶⁵.

Так, Ю. Г. Бочарова пропонує для підвищення ефективності використання інформаційного забезпечення створення спеціалізованого порталу з інформацією про центри колективного користування обладнанням, коворкінг-центри, проекти, ідеї, потреби та технології, а також б статистичною інформацією про результати та особливості розвитку інноваційної інфраструктури⁴⁶⁶.

Варто визначити, що Державна цільова програма розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 7 травня 2008 р. № 439, для забезпечення розвитку та ефективного функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки передбачає наступні шляхи та способи розв'язання проблем:

– удосконалення механізму проведення моніторингу стану інноваційного розвитку економіки;

⁴⁶⁵ Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід: монографія/ Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Н.В. Березняк, О.В. Прудка. К.: УкрІНТЕІ. 215. С. 210. 239 с. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/2731/informzabesp5.pdf>.

⁴⁶⁶ Бочарова Ю.Г. Розвиток інноваційної інфраструктури національної економіки: теорія та практика. дис...докт. екон. наук. Дніпро. 2019. С. 5. 530 с. URL: https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/D_08_120_0/24899.pdf.

– запровадження проведення аналізу ефективності застосування механізмів державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності, зокрема, порівняно з аналогічними механізмами, що застосовуються в інших країнах;

– забезпечення поширення інформації про стан інноваційної діяльності та перспективні вітчизняні розробки з метою привернення до них уваги потенційних інвесторів і споживачів;

– активізація процесу громадського обговорення питань формування та реалізації державної інноваційної політики;

– підвищення кваліфікації державних службовців, діяльність яких пов'язана з формуванням та реалізацією державної інноваційної політики;

– забезпечити розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва у сфері формування та реалізації державної інноваційної політики;

– запровадження проведення кон'юнктурних досліджень внутрішнього і зовнішнього ринку, узагальнення патентної та патентно-ліцензійної інформації з метою прогнозування інноваційного розвитку економіки та підготовки пропозицій щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку інноваційної діяльності;

– забезпечення широкого доступу громадськості до результатів наукових досліджень, створити умови для оприлюднення таких результатів усіма заінтересованими суб'єктами інноваційного процесу, крім інформації з обмеженим доступом згідно із законодавством;

– забезпечення надання державної підтримки в організації та проведенні інформаційно-просвітницьких та виставкових заходів у сфері інноваційної діяльності;

– удосконалення нормативно-правової бази з питань інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки, зокрема забезпечити її гармонізацію з відповідними нормами міжнародного права⁴⁶⁷.

В Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року вказано, що завдання і заходи, передбачені вищевизначеною державною цільовою програмою, незважаючи на їх нагальну необхідність, профінансовано частково, що свідчить про виконання їх не в повному обсязі.

⁴⁶⁷ Державна цільова програма розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки: постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2008 р. N 439. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-2008-%D0%BF#Text>.

В свою чергу Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року виділяє наступні проблеми інформаційної направленості на різних етапах інноваційного процесу, які повинні бути розв'язані за допомогою інструментів державної політики:

Так, на етапі створення новацій відмічається відсутність необхідної інформації про ринкові перспективи запропонованої ідеї та знань і консультативного супроводу проходження проекту від ідеї до етапу комерціалізації та недостатнє пропагування та поширення інформації про позитивні приклади перетворення ідеї на інноваційний продукт. На етапі трансферу новацій виявлено відсутність інформації про інформаційних партнерів. На етапі впровадження новацій на вже існуючому підприємстві, виходу на серійне виробництво визначається щодо недостатньої поінформованості про можливості малих і середніх підприємств у сфері використання новацій, високі транзакційні витрати на пошук та доступ до баз даних, відсутність ефективних каналів передачі інформації щодо попиту підприємств до сектору науки та освіти⁴⁶⁸.

Також Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року пропонує наступні загальні напрями і способи розв'язання проблем в щодо інформаційного забезпечення інноваційного процесу:

На етапі створення новацій відповідно до зазначених напрямів необхідним є створення у межах населених пунктів місць, призначених передусім для розгортання інтелектуальної, творчої діяльності, раціоналізаторського руху, розвитку креативних індустрій (зокрема виділення територій, створення на них відповідної інфраструктури, надання інформаційно-аналітичного та методичного забезпечення розвитку інноваційної культури);

На етапі трансферу новацій необхідно:

– збільшити кількість інформаційних заходів та їх аудиторію для поширення позитивного досвіду успішних стартапів, інноваційних проектів, запровадити регулярні всеукраїнські та міжнародні заходи за участю представників науки, освіти та бізнесу для налагодження взаємозв'язку між ними;

– розробити методичні матеріали для закладів вищої освіти та наукових установ щодо діяльності керівників з організації інноваційної діяльності, організувати інформаційні кампанії щодо доцільності вве-

⁴⁶⁸ Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>.

дення такої посади, яку обійматиме фахівець з досвідом роботи у сфері інноваційного бізнесу;

Для розв'язання правових проблем, пов'язаних із захистом та використанням об'єктів інтелектуальної власності, створених з використанням коштів державного бюджету, необхідно:

- сприяння поінформованості науковців та підприємців про різні етапи та учасників інноваційного процесу.

З метою налагодження зв'язків вітчизняних інноваторів з партнерами необхідно також:

- утворити центри експертизи та оцінки науково-технічних розробок, які готували б аналітичну інформацію для винахідників та підприємців щодо технологічного, економічного, кон'юнктурного рівня науково-технічних розробок;

- забезпечити розміщення у вільному доступі інформації про впровадження результатів науково-технічної діяльності (прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок), створених за кошти державного бюджету;

- сприяти створенню рекламно-інформаційної продукції у засобах масової інформації, спрямованої на популяризацію науково-технічних і технологічних досягнень в Україні і світі та успішного досвіду підприємств і підприємців, які вже стали на шлях інновацій і виробляють високотехнологічну продукцію з високою доданою вартістю⁴⁶⁹.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вирішення розглянутих проблем вимагає вдосконалення процесу формування інноваційної інфраструктури розвитку регіонів держави, при забезпеченні рівних можливостей для кожного із них з урахуванням їхніх потреб, особливостей соціально-економічного розвитку і наявного інноваційно-інвестиційного потенціалу. На регіональному рівні для розбудови інноваційної інфраструктури необхідна активізація участі у цьому процесі місцевих та регіональних органів влади у напрямі побудови інституційних засад становлення інноваційного потенціалу в регіоні.

Пропозиції щодо впровадження результатів дослідження. Для підвищення рівню розвитку регіональної інноваційної інфраструктури доцільно проведення послідовної та ефективної регіональної політики,

⁴⁶⁹ Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>.

з обов'язковим узгодженням правових, фінансових, організаційних, інформаційних аспектів регулювання з нагальними регіональними інноваційними потребами. Ключовим при цьому повинно стати законодавче врегулювання діяльності суб'єктів інноваційної інфраструктури, в тому числі забезпечення надання реальної державної підтримки елементів інноваційної інфраструктури та суб'єктів господарювання, що провадять інноваційну діяльність.

7.2. Економіко-правові проблеми формування концепції розумного сталого міста в Україні та Харкові

Актуальність. Міста XXI століття характеризуються все більшим індивідуалізмом своїх мешканців, що вимагає кастомізації підходів для задоволення їх потреб; прискоренням усіх процесів; можливістю використання ефективних способів для обробки великого масиву даних, що дозволяє приймати кращі рішення; високим ступенем децентралізації та делегування повноважень та функцій безпосередньо на місця. Перед сучасними містами постає низка проблем: забруднення, зростання попиту на обмежені ресурси, необхідність перебудовувати свою економіку задля забезпечення потреб мешканців, необхідність покращення соціальних послуг тощо. Тож міста розпочали боротьбу за своє місце у конкурентному середовищі, а також боротьбу за приваблення найкращих людських ресурсів, що є основою для процвітання міст. Як наслідок, перед кожною країною, яка намагається враховувати фактори прискореного поширення комплексних системних рішень нової промислової революції, постає нагальна проблема розвитку «розумних міст» (надалі – Smart City) з урахуванням економіко-правового забезпечення відповідних рішень.

Аналіз останніх наукових досліджень. Сьогодні розробкою й впровадженням концепції розвитку «розумних міст» як інноваційної складової розвитку економіки пострадянських країн займаються як зарубіжні вчені, зокрема: С. Бодрунов, Л. Вороніна, О. Голіченко, Н. Густап, І. Дежина, М. Єгорова, О. Зливко, Р. Нижегородцев, М. Плужник, О. Понаріна, С. Ратнер, М. Рогачев, Н. Шелюбська, А. Шраєр, так і українські вчені, в тому числі: О. Андросов, П. Бубенко, Т. Бова, О. Волкова, В. Геєць, А. Даниленко, М. Денисенко, М. Дідківський, В. Дубницький,